

6. De stadsvorst en de hogepriesteres

Op de Uruk-vaas uit het Sumerië van 5000 jaar geleden brengen offerdragers de rijke oogst naar de voorraadkamer van godin Inanna. Door een beschadiging van de vaas is de afbeelding van de leider van de stoet verdwenen. Wie is die persoon en wie is de vrouw die hem staat op te wachten?

De Nin en de En

De vrouw op de Uruk-vaas staat voor de tempel van Inanna, de twee gepluimde standaarden van de godin zijn aan weerszijden van de ingang opgericht. Zij heeft haar hand naar haar neus gebracht om de persoon aan het hoofd van de stoet offerdragers te begroeten. Dit is het zogenoemde kiri-šu-tag-gebaar, letterlijk: *de neus met de hand aanraken*. Het was een teken van eerbied waarmee de Sumeriërs een hoger geplaatste persoon of een god begroetten. Zij hielden discreet hun hand voor de mond om de meerdere niet met hun slechte adem te ontrieven. De vrouw kan daarom niet Inanna zelf zijn, zoals vaak wordt gedacht, zij is een priesteres.

De priesteres van de tempel van Inanna begroet de figuur die aan het hoofd van de processie loopt. Door de beschadiging van de vaas is hij helaas grotendeels verdwenen. Gelukkig zien we nog net een stukje van de zoom van zijn lange mantel, wat een belangrijke aanwijzing is om zijn identiteit te bepalen. Die zoom heeft een geruit patroon en in het verzameldepot waar de Uruk-vaas werd gevonden, lagen nog meer voorwerpen waarop een man gekleed was in een geruite netrok. Hij moet een belangrijke figuur geweest zijn; op rolzegels voltrekt hij samen met een vrouw rituele handelingen in de buurt van hoge voorraadpotten. Hij heeft daarbij een graanhalm in zijn handen, terwijl de vrouw de standaard van Inanna vasthoudt. Zien we hier hetzelfde paar in de weer dat ook op de Uruk-vaas is afgebeeld?

In de Sumerische teksten worden de Nin en de En genoemd. De Nin was een hooggeplaatste dame, een priesteres, de En een priester. De Nin was belangrijker dan de En; zij stond aan het hoofd van de tempel en de En was aan haar ondergeschikt. De Nin had eigen personeel tot haar beschikking, waaronder landbouwers en priesters en zij was de aanvoerster bij bepaalde rituele handelingen waarbij soms de harp werd bespeeld.

Dat de Nin een belangrijk persoon was blijkt ook uit de oudste afbeeldingen op rolzegels. Een priesteres zit op een bankje dat op rituele stierenpoten staat. In de oudheid was zitten een teken van waardigheid en de stierenpoten moeten een sacrale betekenis hebben gehad. De vrouw houdt toezicht op plengoffers die een priester in een geruite rok voor haar uitgiet. Hij is vermoedelijk de En, die samen met de Nin een vruchtbaarheidsritueel uitvoert. In de teksten is er sprake van een 'bed' waarop zij samen zouden 'liggen'. Het ritueel was van belang voor de vruchtbaarheid van de gewassen en de vissen en de vogels en voor de dieren op het land.

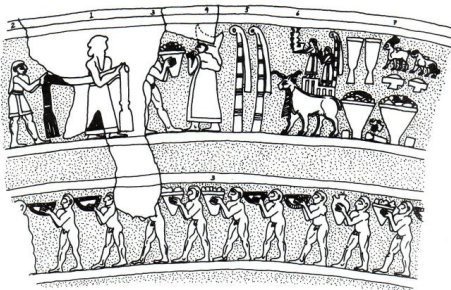
Heilig Huwelijk

Dit ritueel is uit de latere tijd bekend als het zogenoemde *Heilig Huwelijk*. Het was een bruilofsritueel dat de En en de Nin samen voltrokken om de groei van de natuur te stimuleren. In de oudheid deden de mensen hun best om de gang van de natuur in de goede richting te sturen door de gewenste resultaten in rituele handelingen uit te beelden. In het Heilig Huwelijksritueel riepen de Nin en de En de seksuele krachten van godin Inanna op. We zouden graag willen weten hoe zij dat precies deden. Hadden de En en de Nin werkelijk seks met elkaar? Helaas wordt dit soort vragen in de oude teksten nooit gesteld of beantwoord; het bleef een geheim waar niet over geschreven werd.

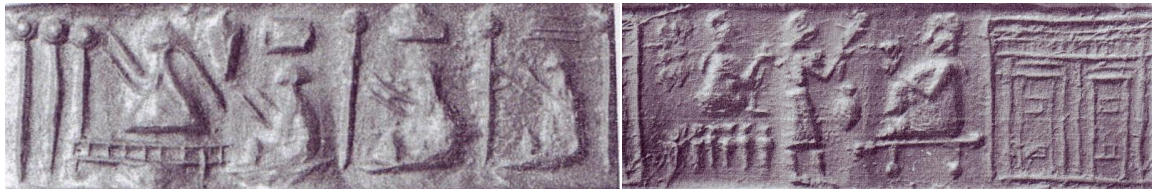
In de loop der tijd verdwijnt de Nin steeds meer uit beeld en blijft alleen de En over. Hij heeft inmiddels in de steden alle macht naar zich toegetrokken, en wordt voortaan veel groter dan de Nin afgebeeld. Die ontwikkeling zien we terug op de Uruk-vaas. De Nin groet onderdanig de leider van de processie, die niet meer voor haar, maar voor godin Inanna komt. Voortaan treedt de En alleen op als seksuele partner van Inanna, en viert niet meer met de Nin, maar met godin Inanna het Heilig Huwelijksritueel. Uitgedost als haar bruidegom en beladen met huwelijksgeschenken begeeft de En zich naar Inanna's tempel en brengt met haar de nacht door op het rituele bed dat in haar cella staat. Het bed is met geurige grasachtige 'girinna'-planten bestrooid, de malse gewassen die de vruchtbare gaven van de godin oproepen. De hofdichters componeerden liederen over de En die de gunst van godin Inanna geniet en met haar in de tempel de liefde bedrijft.

Op de dag van de verdwijning van de maan, de afgesproken dag,
op de dag wanneer het bed wordt geïnspecteerd,
de dag waarop de En de liefde bedrijft:
schenk leven aan de En en geef aan hem het leidsel en de kromstaf.

Na afloop van hun erotisch samenzijn verschafte Inanna de En de staf en het leidsel, de symbolen van zijn koningschap. Dat waren van oudsher de instrumenten van de herder en de boer: de kromstaf om schapen te vangen en pootje te lichten en het touw met de ring die door de neus van het rundvee werd geslagen om het in bedwang te houden. Op talloze afbeeldingen liet de koning zich als gunsteling van de godin Inanna afbeelden, terwijl zij plechtig de ring en de staf aan hem overhandigt, als teken van haar liefde en steun.

Afbeelding van de gereconstrueerde Uruk-vaas. (tekening: Frans Wiggermann)

Een priesteres met een lange vlecht zit op een bank, achter haar zitten drie (mannelijke?) figuren. (Asher-Greve, 1985, afb. 58; British Museum, BM 132336)

Rolzegel met een priesteres op een 'troon' voor de tempel. Voor haar schenkt een tempeldienaar (of de man in zijn netrok?) een vloeistof uit in een beker. In het veld zit een figuur achter een rij potten. (Louvre, A.117)

Uruk. Hoogte: 4,7 cm, diameter: 3,8 cm. (© The Trustees of the British Museum, BM 116721)

Fresco in het paleis van Mari. Ištar reikt de ring en staf uit aan de koning van Mari, vermoedelijk Zimri-Lim, ca. 1800 v.C. Overal bloeit de natuur op en vruchtbaarheid schenkend water borrelt omhoog uit de vazen. De godin staat met één voet op een leeuw, het teken van haar macht. (Keel, 1992, afb. 119)

Volgende week: De Tempel

